

To: (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl
From: (10)(2e)
Sent: Wed 10/21/2020 8:32:04 AM
Subject: FW: Verzoek om zoekslag documenten Wob-verzoek inzake handen schudden (2020.182)
Received: Wed 10/21/2020 8:32:05 AM
[advies vrijstelling verruiming pt1 naar alle_prof.docx](#)

Van: (10)(2a)
Verzonden: maandag 19 oktober 2020 17:55
Aan: (10)(2a) <(10)(2a)@minvws.nl>
Onderwerp: RE: Verzoek om zoekslag documenten Wob-verzoek inzake handen schudden (2020.182)

Beste (10)(2e)

De wob-verzoeker stelt 3 vragen:

1. Over de onderbouwing van het advies om geen handen te schudden
2. Over de onderbouwing dat via handen en oppervlakken besmetting kan plaatsvinden
3. Over de onderbouwing van de veiligheid van ethanol, voorgeschreven als desinfectiemiddel i.v.m. de carcinogeniciteit van ethanol.

Hieronder vind je de antwoorden op de vragen.

1.

De Wob-verzoeker kan worden verwezen naar de volgende richtlijnen:

<https://lci.rivm.nl/richtlijnen/covid-19#reiniging-desinfectie-en-sterilisatie> en <https://lci.rivm.nl/richtlijnen/reiniging-desinfectie-en-sterilisatie-de-openbare-gezondheidszorg>

Deze laatste is gericht op zorgverleners, maar verder in de richtlijn en de aanhangende handreikingen kun je informatie vinden over desinfectie. Met name bij de deze richtlijn zit ook een literatuurlijst en opletpunten voor het gebruik van (verschillende) handhygiëne middelen.

Voor algemene informatie m.b.t. dit onderwerp zou de Wob-verzoeker eventueel nog kunnen worden verwezen naar de RIVM-website: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/hygiene>

2.

Er zijn aanwijzingen dat indirecte overdracht mogelijk is wanneer een persoon met de handen besmette oppervlakten en voorwerpen heeft aangeraakt waarop voldoende infectieus virus aanwezig is en daarna de mond, ogen of neus aanraakt ([WHO 2020 transmission](#), ECDC Q&A4, Van Doremalen 2020). Er is geen bewijs waaruit blijkt dat indirecte overdracht in de publieke ruimte, waaronder openbaar vervoer en winkels, heeft plaatsgevonden. De kans op overdracht via oppervlakten en voorwerpen nabij een bevestigde COVID-19-patiënt lijkt groter dan in de publieke ruimte, maar het is nog onduidelijk of dit een belangrijke of prominente rol speelt in de verspreiding (Guo 2020, Yung 2020, Ong 2020).

De bovenstaande citaat over indirecte (fomite) transmissieroute komt uit de LCI-richtlijn COVID-19 (dit is de richtlijn voor zorgprofessionals): <https://lci.rivm.nl/richtlijnen/covid-19>

Aan het eind van de richtlijn zijn de vermelde referenties te vinden.

RIVM stelt ook niet dat desinfecteren van oppervlakten nodig is als preventieve maatregel voor COVID-19. Reinigen volstaat; zie [generiek kader](#), punt 2 Hygiënemaatregelen.

Verder ontraden we desinfecteren van handen. Bij voorkeur worden handen gewassen. Er is dus geen advies om handen te desinfecteren in normale setting. Uitzondering is als er langdurig geen handenwasgelegenheid is en mogelijk wel contact kan zijn met besmette personen of voorwerpen, bijvoorbeeld politieman die buiten werkt en arrestaties verricht. Dan is handdesinfectie het betere alternatief t.o.v. langdurig niet je handen wassen en tot die tijd voorkomen dat je niet in het gezicht/mond komt met de handen. Zie [ook publiekstekst](#). Ook in de zorg is handdesinfectie veelal beter en handiger vanwege de vele momenten waarop handhygiëne noodzakelijk is om zo min mogelijk pathogenen over te dragen aan risicogroepen.

Gezien de vraagstelling lijkt verdere onderbouwing niet noodzakelijk, want we geven juist aan dat we terughoudend zijn met desinfecteren. Een belangrijke reden van terughoudendheid is het [gezondheidsraadrapport Zorgvuldig omgaan met desinfectantia](#). En desinfectiemiddelen werken vooral goed bij zichtbaar schone handen. Bij vuile handen (bijvoorbeeld na eten met de handen) adviseren we handen te wassen zodat het vuil ook mechanisch (wassen met zeep en stromend water en daarna afdrogen) wordt verwijderd.

Voor de volledigheid ook een artikel over effectiviteit handalcohol voor afdoden SARS-CoV-2:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7323537/pdf/20-0915.pdf>

3.

Desinfectiemiddelen op basis van ethanol die in Nederland gebruikt worden moeten zijn toegelaten door het Ctgb (College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden), of vallen binnen een vrijstelling afgegeven door het ministerie van I&W. Het gaat dan om desinfectiemiddelen voor handdesinfectie en oppervlaktedesinfectie (huiddesinfectiemiddelen kunnen in sommige gevallen ook een registratie als geneesmiddel hebben).

Zowel bij toelating als bij vrijstelling van desinfectiemiddelen maakt het Ctgb een beoordeling of deze middelen veilig voor mens, dier en milieu gebruikt kunnen worden.

De beoordeling door het Ctgb betreft een [risicobeoordeling](#). Daarbij is risico: het vergelijken van potentieel gevaar van de stof ten opzichte van de blootstelling bij gebruik.

Blootstelling is naast de toxische eigenschappen van ethanol dus een belangrijke factor om het risico van het gebruik van ethanol te kunnen vaststellen. Bij desinfectie ten behoeve van de bestrijding van het Sars-Cov-2 virus, geeft de handdesinfectie met ethanol de hoogste potentiële blootstelling aan ethanol.

Bij handdesinfectiemiddelen voor particulier of professioneel gebruik wordt in de risicobeoordeling rekening gehouden met de grootste blootstelling onder normale gebruikssituaties (realistische worst-case situatie) en de meest gevoelige groepen gebruikers.

Het Ctgb bepaalt o.a. wat het risico is voor de gezondheid van de mens, in dit geval dus bij gebruik van ethanol voor handdesinfectie. Daarbij worden alle toxische eigenschappen, dus ook eventuele carcinogeniteit, en de gebruikspatronen van het handdesinfectiemiddel meegenomen om het risico te beoordelen. Bij de inschatting worden ook extra veiligheidsfactoren meegenomen.

Indien een handdesinfectiemiddel op basis van ethanol veilig gebruikt kan worden dan geeft het Ctgb een toelating af of een positief advies voor de vrijstelling.

Ethanol staat op de SZW lijst van kankerverwekkende, mutagene of reprotoxische stoffen. De vermelding op die lijst is niet gebaseerd op een risicobeoordeling, maar alleen op eigenschappen van de stof zelf. Bij de plaatsing op de lijst wordt dus het *potentiële* gevaar van een stof als uitgangspunt genomen en de blootstelling ("hoeveel je binnen krijgt") wordt daarbij niet meegenomen.

Het verschil tussen risico en gevaar (Engels: 'risk and hazard') is belangrijk, maar wordt niet altijd goed begrepen. Ethanol als stof heeft als eigenschap dat het carcinogeen kan zijn, maar het risico dat je kanker krijgt van ethanol hangt geheel af van de hoeveelheid die je er van binnen krijgt (via huid, mond of neus). Bij de blootstelling zoals die plaats kan vinden bij handdesinfectie met ethanol is het risico op kanker nihil en daarom kunnen deze middelen toegelaten en veilig gebruikt worden.

Informatie hierover is te vinden in de risicobeoordelingen van de individuele toegelaten middelen die te vinden zijn op de website van het Ctgb. Als voorbeeld in de toelating van handdesinfectiemiddel Desderman Care op basis van 83,7% ethanol voor gebruik door professionele werkers en particulieren:

https://ctgb.blob.core.windows.net/documents/786ac059a554643f0551f909b9a9b91c_20170927_200131%2015981%20BESL.pdf

Voor de vrijstelling van handdesinfectiemiddelen op basis van ethanol is door het Ctgb een speciaal advies opgesteld over de veiligheid daarvan. In dat advies wordt rekening gehouden met de hogere frequentie van gebruik door particulieren en kinderen. Het advies vind je in de bijlage. In de onderbouwing van het advies over de vrijstelling wordt gebruik gemaakt van de beoordeling van het genoemde toegelaten middel Desderman Care.

NB: Het Ctgb advies is en wordt niet gepubliceerd, maar het kan wel 'ge-wobd' worden. Er staan ook geen gegevens in die weggelaten moeten worden (ik heb dit nog even nagecheckt bij het Ctgb).

Vriendelijke groet,

(10)(2e)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**Verzonden:** woensdag 7 oktober 2020 07:54**Aan:** (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>**CC:** (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**Onderwerp:** RE: Verzoek om zoekslag documenten Wob-verzoek inzake handen schudden (2020.182)

Hoi (10)(2e)

Dank voor het uitzetten van het verzoek. Sorry voor de verwarring: in beide gevallen wil ik je vragen om (10)(2e) te berichten. Het aantal van 20 documenten is indicatief bedoeld, om een idee van een "klein" verzoek te geven, bijv. bij 25 documenten die in totaal slechts 100 p. aan tekst bevatten vermoed ik dat dit ook snel afgedaan kan worden.

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>**Verzonden:** dinsdag 6 oktober 2020 17:13**Aan:** (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**CC:** (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**Onderwerp:** RE: Verzoek om zoekslag documenten Wob-verzoek inzake handen schudden (2020.182)

Hoi (10)(2e)

Dank voor je mail. Ik heb dit wob-verzoek zojuist uitgezet bij een RIVM-collega.

Mocht het zo zijn dat het inderdaad om minder dan 20 documenten gaat, dan geef ik dat per mail aan (10)(2e) door.

Is het de bedoeling dat ik bij 20 documenten of meer dit per mail aan jou moet laten weten?

Vriendelijke groet,

(10)(2e)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**Verzonden:** vrijdag 2 oktober 2020 08:35**Aan:** (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>**CC:** (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>**Onderwerp:** Verzoek om zoekslag documenten Wob-verzoek inzake handen schudden (2020.182)

Hoi (10)(2e)

Bij VWS is bijgevoegd Wob-verzoek binnengekomen. Kort samengevat lees ik het verzoek zo: gevraagd is om de onderliggende documenten voor de (vermeende) RIVM-adviezen om geen handen te schudden en om handen wel te desinfecteren.

(Bij een eerder verzoek heb je verwezen naar <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/hygiene>, ik begrijp hieruit dat het RIVM behoorlijk terughoudend is in haar advies om te desinfecteren).

Mijn vraag in dit bericht lijkt voor wat betreft het voorstel voor afhandeling sterk op het bericht dat ik eerder vanochtend verstuurd. Onze eerste inschatting is dat (ook dit verzoek) een beperkt verzoek is (weinig documenten). Als dat klopt, handelt het Wob-cluster het met voorrang af. Als deze inschatting niet klopt (toch veel documenten), wordt het verzoek via de route van Zylab afgehandeld.

Wil je mijn collega (10)(2e) (in cc) informeren hoeveel documenten (ongeveer) onder het Wob-verzoek vallen? (Als het minder dan 20 documenten zijn, graag deze documenten direct aan haar per e-mail versturen).

Alvast bedankt voor je reactie.

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

(10)(2e)

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Cluster bezwaar en beroep
Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag
Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag

T

(10)(2e)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
www.rivm.nl *De zorg voor morgen begint vandaag*

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
www.rivm.nl/en *Committed to health and sustainability*